

Αποκλεισμός γυναικών στην Αθήνα το 1896, ισότητα στο Τόκιο το 2021

Ο αθλητισμός από την αρχαιότητα υπήρξε πεδίο δόξης λαμπρόν για τους άνδρες, απαγορευμένο στις γυναίκες. Ωστόσο, οι πρώτες φεμινίστριες του 19ου αιώνα αντέδρασαν εμπράκτως στην αντίληψη ότι ο κοινωνικός ρόλος των γυναικών θα πρέπει να εξαντλείται στο πλαίσιο της οικογένειας. Η Σταματία Ροβίθη από τη Σύρο, 35 ετών και μητέρα επτά παιδιών και η Κερκυραία Μελοπομένη, ως ένδειξη διαμαρτυρίας και αντίδρασης για τον αποκλεισμό τους από τους πρώτους Ολυμπιακούς του 1896, διέτρεξαν μόνες τους την μαραθώνια ολυμπιακή διαδρομή, σε 5½ ώρες και 4 ½ ώρες αντίστοιχα, χωρίς να περιμένουν και χωρίς να λάβουν καμία αναγνώριση. Αντίστοιχες αντιδράσεις υπήρξαν και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Στη Γαλλία, με πρωτοβουλία της αθλήτριας Alice Milliat, διοργανώθηκαν γυναικείες ολυμπιάδες, οι «Ολυμπιακοί Αγώνες των Γυναικών», 1921–1936 (βλ. Ειρήνη Καμπερίδου, ΕΚΠΑ, 20/3/2013). Κατά την αρχαιότητα αντίστοιχοι γυναικείοι αγώνες, τα «Ηραία», ήταν αφιερωμένοι στη Θεά Ήρα, κάθε

τέσσερα χρόνια, χωρίς να συμπίπτουν με τους ανδρικούς Αγώνες.

Η πρώτη διεθνής διοργάνωση Ολυμπιακών Αγώνων πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα, 25/3-3/4/ 1896. Η πρωτοβουλία διεξαγωγής τους και η ίδρυση της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής (ΔΟΕ) ανήκε στον Γάλλο παιδαγωγό Πιέρ ντε Κουμπερτέν. Η Αθήνα κρίθηκε ως ιδανική επιλογή στο συνέδριο που διοργάνωσε στο Παρίσι, το 1894. Η συμμετοχή των γυναικών είχε αποκλειστεί εξ'αρχής. Ασφαλώς, η στάση της ανδροκρατούμενης ΔΟΕ στα τέλη του 19ου αιώνα, απηχούσε τις γενικότερες κοινωνικές αντιλήψεις, την αμάθεια και τις δεισιδαιμονίες για τη σχέση των γυναικών με το σώμα τους, τη γυμναστική, τα σπορ και τα θεμελιώδη δικαιώματα. Η ενασχόληση με τον αθλητισμό θεωρήθηκε επιβλαβής για τις γυναίκες βιολογικά και ψυχικά!

Χάρη στην πίεση των φεμινιστριών, ιδιαίτερα της Μ. Βρετανίας και των ΗΠΑ, επιτράπηκε βαθμιαία η συμμετοχή των γυναικών σε ορισμένα σπορ. Στους δεύτερους Ολυμπιακούς, Παρίσι 1900, οι γυναίκες συμμετείχαν στην αντισφαίριση και στο γκολφ. Σταδιακά, επέτρεψαν τη συμμετοχή των γυναικών και σε αθλήματα όπως η τοξοβολία (1908), η κολύμβηση (1912) και η ξιφασκία (1924).

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 1896, παρά το γεγονός ότι έγιναν σε μια δύσκολη οικονομική και πολιτική συγκυρία, όταν η Ελλάδα ήταν χρεοκοπημένη οικονομικά, είχαν μεγάλη επιτυχία και υπήρξε μαζική και ενθουσιώδης συμμετοχή του ελληνικού κοινού. Σημαντική στιγμή ήταν η νίκη του Σπύρου Λούη στον μαραθώνιο. Τον ενθουσιασμό που προκάλεσαν οι Αγώνες καταγράφει σε χειρόγραφο μαρτυρία, που βρέθηκε στη Σύρο, ο δάσκαλος γυμναστικής Γεώργιος Κηπιώτης (1872-1971):

Εις τας πλατείας και τας οδούς της πόλεως των Αθηνών παίδες, κοράσια, ενήλικες ως και

υπερήλικες επεδίδοντο καθ' ημέραν εις ρίψεις λίθων, υπερπηδήσεις σχοινίων και παντός άλλου είδους παίγνια ομοιάζοντα προς τα ολυμπιακά αθλήματα, μετατρέποντες ούτω την πρωτεύουσαν εις μέγαν αγωνιστικόν στίβον και θέτοντες εις κίνδυνον την σωματικήν ακεραιότητα των διερχομένων (Τέο Ρόμβο και Μιντιλού, 2016, Γεώργιος Κηπιώτης-μαρτυρία, εκδ. Πανοπτικόν, σ.14).

Μετά το τέλος των Αγώνων, ο βασιλιάς Γεώργιος Α', καθώς και πολλοί αθλητές, υποστήριξαν την ιδέα να διοργανωθούν και οι επόμενοι Αγώνες στην Αθήνα. Ο Κουμπερτέν όμως ήταν αντίθετος, γιατί είχε ήδη αποφασιστεί το Παρίσι ως η επόμενη διοργανώτρια πόλη. Από τότε, εκτός από την εμβόλιμη θερινή Ολυμπιάδα του 1906, οι Αγώνες επέστρεψαν στην Ελλάδα το 2004, με σημαντική συμμετοχή γυναικών (4.329 αθλήτριες, σε σύνολο 10.625). Η αναγνώριση της ισότητας των φύλων ως οικουμενικής αξίας και οι διαρθρωτικές αλλαγές, συνέβαλαν στην σταδιακά αυξανόμενη πρόσβαση και ανάδειξη των γυναικών σε «άβατα» όπως ο αθλητισμός. Στους Ολυμπιακούς "Τόκιο 2020" συμμετέχουν 5.656 αθλητές και 5.435 αθλήτριες. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη έμφυλη ισότητα στην ιστορία του αθλητισμού. Προχωράμε!

Σημείωση: Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Τα ΝΕΑ, σ. 7, Τρίτη, 10 Αυγούστου 2021

Άννα Καραμάνου,
Πρώην Πρόεδρος Επιτροπής FEMM του
Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
Διδάκτωρ ΕΚΠΑ